

Hónapló

Dalos György

Csúcstalálkozók

Berlin, 2025. augusztus 14.

Gyermek- és ifjúkoromban bűvös ereje volt a „csúcstalálkozó” szónak. A nyomasztó 1950-es évek után hinni lehetett vagy inkább kellett abban, hogy a nagyok személyes érintkezése feloldja a politika görccseit. Mekkora szenzáció volt Hruscsov és Kennedy 1961-es bécsi találkozója! Maga a szovjet vezető szinte lámpalázasan készült az eseményre, s mint emlékezései tanúsítják, különös figyelmet szentelt a protokollnak: „Minthogy az amerikai elnök édesanyját és feleségét is magával készült hozni, úgy döntöttem, hogy én is magammal viszem Nyina Petrovnát, hogy az asszonyok a fogadásokon beszélgethessenek egymással. Jómagam nem voltam híve az ilyesminek, és be kell vallanom, hogy ez az aszkézis a Sztálin-érából maradt rám. Sztálin hivatalos fogadásain sohasem láttam feleségeket. Egyetlen kivétel Molotov neje volt, és nagyon ritkán, színházi előadásokon Vorosilov is együtt mutatkozott nejével a kormánypáholyban. Mikoján, aki leginkább az etikett ismerőjének számított közöttünk, azzal érvelt, hogy külföldön pozitívan értékelik a feleségek jelenlétét, és én ezt elfogadtam.” Így is történt. Hruscsov asszony férjével együtt szállt ki a vonatból a bécsi déli pályaudvaron, megjelent és jó benyomást keltett minden protokolleseményen, szabad idejét kiállításokon, opera-előadásokon és hangversenyeken töltötte, és tolmács nélkül társalgott Jacqueline Kennedyvel.

Maga a találkozó egyébként teljes kudarc volt, és erről mindkét fél tehetett. Az amerikaiak azzal, hogy szolgálatba helyezték legkorszerűbb interkontinentális ballisztikus rakétájukat, a szovjetek pedig az erre felbendített nukleáris fegyverkezési programjukkal. Moszkva tőle telhetően támogatta Fidel Castro szovjetbarát rendszerét – 400 kilométerre az amerikai partoktól! – Washington pedig emigráns kubaiak különítményét tette partra a Disznó-öbölben azzal a céllal, hogy népfelkelést robbantsanak ki Castro ellen. Ebben a légkörben semmi remény nem maradt arra, hogy a négy tervezett témában – a leszerelés, az atomfegyverek korlátozása, a nyugat-berlini kérdés és a laoszi polgárháború – előbbre jussanak. Az összesen négy tárgyalás mellett, amelyekre hol a szovjet, hol az amerikai követség épületében került sor, maradt a szimpla rutin: az osztrák kormány fogadása Schönbrunnban, villásreggeli, ebéd, vacsora. Az utolsó nap, vasárnap délelőttjén az ír katolikus családból származó Kennedy a Stephansdomban vett részt a König bíboros által celebrált misén, az ateista Hruscsov közben másfajta kegyeletnek hódolt: koszorút helyezett el a Schwarzenberg téri szovjet hősi emlékműnél. A negyedik, szintén eredménytelen rövid négy-

szemközti beszélgetés után (amelyen rajtuk kívül csak a tolmácsok lehettek jelen), az amerikai elnök egyenesen a schwechati repülőtérre indult – Bruno Kreisky külügyminiszter kísérte. „Nagyon komor volt az elnök, nagyon levert”, emlékezett utóbb, és ezt a benyomást a szovjet vezető is megerősíti: „Szánalmat és részvétet éreztem iránta. Szerettem volna, ha más hangulatban búcsúzunk egymástól, de nem segíthettem neki.”

Ismétlem: az a csúcs eredménytelen maradt, és a kudarcnak meg is lett a következménye – megépült a berlini fal, a laoszi konfliktus vietnámi háborúvá szélesedett. Maga a két békeszerző is eltűnt a színről. Kennedyt 1963 novemberében Dallasban leterítette az orgyilkos golyó, Hruscsovot pedig 1964 októberében elsöpörte egy (szerencsére vértelen) államcsíny. Mégis: a bécsi kudarc esélyt adott a reménynek, mert látnivaló volt, hogy akiket ott kibékíthetetlen nézetkülönbségek választottak el egymástól, nem csupán államférfiak, hanem érzelmileg befolyásolt és befolyásolható személyiségek – egyszerűen emberek voltak. Erre vallott a Moszkva–Washington-telefonkapcsolatról hozott későbbi döntésük is – a „forródrót” azzal kecsgettetett, hogy még a legveszélyesebb pillanatokban is megelőzhető a katasztrófa, egyszerűen azzal, hogy az egyik vezető feltárcsázza és megnyugtatja a másikat. Akármit diktálna a háborús retorika vagy akár a katonai célszerűség is, a kagylót, vagyis a kommunikációt mindkét oldalon emberek tartják kezükben.

58

Mindez arról jut eszembe, hogy ma, több mint hat évtizeddel később az akkorihoz hasonlítható hidegháborús légkörben élünk, és most is egy csúcstalálkozó kínálkozik feloldásként. Ma, péntek este, pontosan fél kilenckor Alaszkában találkozik Trump amerikai és Putyin orosz elnök. Az ukrajnai háborúról tárgyalnak, fájdalmasan szuverén módon, az ukrán fél bevonása nélkül. Mégis sikert kell kívánni mindkettőjüknek, hiszen ugyanarról a két állig felfegyverzett atomhatalomról van szó, amely annak idején Bécsben egyezkedett egymással. Csak míg az akkori tárgyaló felek személyiségi kontúrjait legalábbis utólag ismerni és érteni vélem, ennél a két figuránál bizonytalan vagyok. Attól tartok, hogy egyikük sem veszi komolyan a megtámadott országot. Trumpnak Ukrajna úgy kell, mint púp a háta közepére, Putyinnak pedig mint a birodalomba bűnbánóan megtért szovjetköztársaság. (Szöveg lezárva augusztus 16-án, szombat reggel – D. Gy.)

*

Gondoltam, alszom egyet a dologra, jót tesz az időzóna-különbség, itt kora éjszaka van, amott kora délelőtt. Praktikus: háborúban fekszem le, és tűzszünetre kelek fel. Igaz, az utolsó látott képsor nem túl biztató: a világ két ura bénázik a repülőtéren a protokoll körül – kézfogásuk a szokásosnál néhány másodpercnivel tovább tart – húha, gondolják az elemzők, közeledtek az álláspontok, pedig ezek csak zavarban vannak, téblábolva várnak a fekete autóra, az odagördül, beülnek. Rögtönzött találkozó a sajtóval, pár perces, semmitmondó kommuniké, majd felszólítják az újságírókat, hogy hagyják el a helyiséget. Koncként odavetik nekik, hogy a tárgyalás hat és fél óráig fog

tartani – vajon honnan tudják? Aztán kiderül, hogy mindössze két és fél órára futotta a cernából, ridegen búcsúzkodtak, ki-ki hazasiét, még az ebédet is lefűjják. Egyszóval ez a csúcstalálkozó is csődöt mondott.

Keresem az „emberi” mozzanatot, és Trumpnál kötök ki: Az amerikai elnök jövőre lesz nyolcvanéves, harmadik ciklusra nem számíthat, és mint annyi elődje, ő is szeretne békeszerzőként megmaradni a közemlékezetben. Valóban: szorgos munkával épp a napokban elérte, hogy Örményország és Azerbajdzsán sok évtizedes háborúskodás után egyezsége jutott. Az örömhírt a Fehér Házban jelentették be. Trump Pasinjan örmény és Alijev azeri elnök között ült megdicsőült mosollyal, és Pasinjan nyilvánosan Nobel-békedíjra ajánlotta őt. Ha megkapná, Jimmy Carter és Barack Obama után ő lenne a harmadik amerikai elnök, aki ebben a rangos kitüntetésben részesül. Norvég források szerint ő maga is puhatolózott már Oslóban az esélyei felől érdeklődve. Az idő sürget, a Nobel-békedíjat – ha esik, ha fúj – minden esztendő december 10. napján adják át a norvég királyi palotában. Már csak a béke hiányzik hozzá.

*

Lemondott Richard Lutz, a Deutsche Bahn főnöke, vagy ha úgy tetszik, meg egyezéssel távozott hét éven át betöltött magas tisztségéből. Lemondását hivatalosan nem indokolták, ám a hírrel egyidejűleg több cikk és nyilatkozat született a vasúti közlekedés nehézségeiről, főleg a krónikus késésekről. Patrik Schnieder közlekedési miniszter leszögezte, hogy „a vasútnak biztonságosabbá, pontosabbá, tisztábbá és gazdaságosabbá kell válnia”. A felújítási program elsőként a Berlin–Hamburg vonalat érinti – december végéig ott vonatpótló autóbusszjáratok közlekednek, kitéve magukat a vasút esetében ritka torlódásoknak. Idegborzoló azonban, ha az átállás ad hoc következik be, mondjuk Berlin és Jéna között hangosbeszélőn szólítják fel az utasokat, hogy sínromlás miatt szíveskedjenek igénybe venni a töltés mellett rájuk várakozó buszokat. A német vasút Achilles-sarka azonban tapasztalatom szerint nem annyira a biztonság, mint inkább a Schnieder által másodikként említett pontosság. Elég, ha az ember mondjuk hétvégi útra készülődve megnézi a pályaudvari monitoron az érkezési és indulási adatokat: olykor majdnem minden járat kisebb-nagyobb lemaradásban van.

Én ezt, hacsak nem túl sietős az utam, voltaképpen nem bánom. Németországi jelenlétem első pillanatától kezdve szenvedélyes vonatozó lettem – csodáltam a hatalmas, nyüzsgő pályaudvarokat és a kis vidéki vasútállomásokat, s azt hiszem, alig van olyan vonal, amelyen legalább egyszer ne utaztam volna. Előbb a keleti, hagyományos nevét megőrző „Reichsbahn” (Birodalmi Vasút) szerelvényeit ismertem meg, majd a nyugati Bundesbahn (Szövetségi Vasút) hierarchiáját sajátítottam el – a helyi érdekű, regionálistól az intercity- (IC) hálózatiig. 1991-ben merő passzióból megnyitásakor szálltam fel az intercity expresszre (ICE), amely Hamburgtól Münchenig tette meg az első, öt és fél órás utat. Igaz, a járat akkor csak észak–dél relációban közlekedett – a volt NDK vaspályáját még hozzá kellett erősíteni az új terheléshez.

A rút anyagiak tekintetében az új főnök egyebek között több gazdaságosságot ígér. Ennek lehetőségében kicsit kételkedem – a vasúti személyszállítás nem profitábilis üzlet, és már így is túl sokat terhelnek rá az utasokra. Az 1980-as években még gondoltak a pénztárcánkra – a BahnCard bérletekkel 50 százalékos kedvezmény járt, de a szép lassú inflációval a jegyek így is hozzádrágultak eredeti nominális árukhoz. Mi több: a fapados repülés elterjedése óta a légi közlekedés gyakran jóval olcsóbb a földinél. Így azután, miközben sajnálom Lutz úr távozását és őszintén óhajtom Schnieder úr sikerét, egyúttal bízom abban, hogy csökkentik az árakat és komolyabban veszik a menetidőt. Ami pedig a folyosók, a fürkék és a mellékhelyiségek tisztaságát illeti, javasolnék valakit, aki magyarországi tapasztalatok birtokában talán elvállalná az ellenőrzésüket. Magyar Péternek hívják az illetőt.

Hargitai Miklós

Nincs ingyenebéd

60

Andalúziában vége az ingyen vonatozásnak: az eredetileg amúgy is csak a Covid-időszakra, a drága benzin ellentételezéseként kitalált rendszert – olcsó a bérlet, és ha az érvényességi ideje alatt teljesíted a megadott számú utazást, azt a csekély díjat is visszakapod – végleg (?) visszavonták. Korábban beígérték már párszor, hogy vége lesz, de eddig mindig meggondolta magát a vasút vagy a politika – az ilyesmit sokkal népszerűbb bevezetni, mint eltörölni. Mindegy, volt közel háromévnnyi ingyenes utazásunk, és a helyi buszjáratokért továbbra sem kell fizetni. Spanyolországban ilyenek a nagy változások.

Rendben, van most némi erdőtűz is: tegnap este a közeli hegy füstben állt, és némi képzelőerővel a füstszagot is lehetett érezni, de szerencsére nem arról fújt a szél. A tüzek terjedését egy mobilalkalmazáson követjük, és riasztás is érkezne a mobilunkra, ha menekülni kell. (Vannak falvak a hegyekben, ahonnan az emberek akkor sem mennek el, amikor elérkezik a kötelező kitelepítés pillanata, inkább megpróbálnak védekezni. A legtöbb haláleset ilyen utóvédharcok miatt következik be. A küzdelem korántsem reménytelen, akadnak települések, amelyeket sikeresen védtek meg az önkéntesek, de ha hirtelen feltámad a szél, és elkezd sodorni a lángot, azzal szemben a profi tűzoltók is tehetetlenek. Ez így megy itt évszázadok óta, de azért a tendencia elég riasztó: mostanában évről évre nő a leégett összterület.)

És van infláció is, most érezhetőbben, mint bármikor eddig. A legolcsóbb őszibarack nem 2.60-ba, hanem 2.90-be kerül (a szupermarketben, mert a zöldségesnél továbbra is van 2 euró alatt, akár 1 euróért is). A tartós fogyasztási cikkek ára azonban nem változik, a benziné sem, a szolgáltatásoké